دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

روان درمانی اجتماع

(سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور)

مؤلف:

دکتر سعید جهانشاهی‌فرد

© دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

روان درمانی اجتماع (سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور)

مؤلف: دکتر سعید جهانشاهی

Community psychotherapy

BY: Dr Saeid Jahanshahifard

روان‌درمانی اجتماع یعنی چه؟ روان‌درمانی یک فرد مبتلا به افسردگی مملوس و قابل درک است اما روان‌درمانی یک اجتماع به چه معنی و چگونه است؟ آیا اجتماع هم مانند یک فرد به درمانگر خود مراجعه می‌کند و شکایتی را مطرح کرده، درخواست درمان دارد؟ آیا همانطور که فردی که از دل‌درد شاکی است و به پزشک مراجعه می‌کند، یا از افسردگی در رنج است و به روانشناس بالینی مراجعه می‌کند، یک اجتماع کوچک، مثلا یک محله هم، از شکایتی شاکی است و به .... راستی، یک محله چه شکایتی ممکن است داشته، از چه مشکلی در رنج باشد و به چه کسی و با چه آموخته‌ها و چه تجربیاتی باید مراجعه کند؟ انگار این موضوع و این شغل و حرفه قدری ناشناخته مانده است ...

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

شابک: ۹-۶۵-۸۸۶۳-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

روان‌درمانی اجتماع

سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع‌محور

Community Psychotherapy

دکتر سعید جهانشاهی‌فرد

سرشناسه	:	جهانشاهی‌فرد، سعید ، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	روان درمانی اجتماع سبکی متفاوت در توانمندی اجتماع محور = Community psychotherapy / سعید جهانشاهی‌فرد.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	:	۲۵۵ ص.:مصور، جدول.
شابک	:	۷۰۰۰۰ ریال: 978-964-8863-65-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	واژه‌نامه.
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۲۴۳] - ۲۴۶.
یادداشت	:	نمایه.
موضوع	:	بهداشت روانی اجتماع‌نگر -- خدمات
شناسه افزوده	:	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
رده بندی کنگره	:	RA ۷۹۰/۵۵/ج۹ر۹ ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	:	۶۱۶/۸۹۱۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۱۳۷۶۱۳

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نام کتاب: *روان درمانی اجتماع (سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور)*

مؤلف: *دکتر سعید جهانشاهی‌فرد*

شابک: ***۹۷۸-۹۶۴-۸۸۶۳-۶۵-۹***

ویراستار: دکتر سیدنور

صفحه‌آرا: آرش فکری

شمارگان: *۱۰۰۰ جلد*

قیمت: [redacted] *ریال*

نوبت چاپ: *اول*

چاپ: کاریسا

سال انتشار: *۱۳۸۹*

ناشر: *انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی*

نشانی: *اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکیار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی*

تلفکس: *۲۲۱۸۰۰۸۱*

همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

تقدیم به آنان که
درد اجتماع را درک می‌کنند
و برای درمان اجتماع می‌کوشند

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۷
بخش اول: مروری بر روان‌درمانی اجتماع	
فصل اول: روان‌درمانی اجتماع، نگاه از زاویه‌ای دیگر	۱۵
فصل دوم: روش کار در روان‌درمانی اجتماع، نگاهی کلی	۲۱
بخش دوم: آموزش روان‌درمانی اجتماع در ۹ درس	
فصل سوم: درس اول، آشنایی با روان	۳۱
فصل چهارم: درس دوم، روان سالم	۵۳
فصل پنجم: درس سوم، روان بیمار	٦۵
فصل ششم: درس چهارم، روان‌درمانی	۷۷
فصل هفتم: درس پنجم، اجتماع	۸۵
فصل هشتم: درس ششم، فرهنگ	۹۹
فصل نهم: درس هفتم، روان‌درمانی اجتماع	۱۰۹
فصل دهم: درس هشتم،پیشگیری از اعتیاد	۱۳۳
فصل یازدهم: درس نهم، پیشگیری از اعتیاد در اجتماع	۱٤۷
بخش سوم: روان‌درمانی اجتماع، تجربه‌ها و راه‌کارها	
فصل دوازدهم: روان‌درمانی اجتماع، اولین درسها، اولین تجربه‌ها	۱٦۵
فصل سیزدهم: طرح خانه‌های زندگی، معرفی یک الگو	۱۷۵
فصل چهاردهم: بیمه، اعتیاد و روان‌درمانی اجتماع	۱۸۹
فصل پانزدهم: روان‌درمانی اجتماع، نگاهی متفاوت به توانمندسازی اجتماع‌محور	۲۰۱

فصل شانزدهم: پژوهش‌های مشارکتی و روان‌درمانی اجتماع ۲۱۱
فصل هفدهم: طرح آموزش مشارکتی، معرفی یک الگو ۲۲۳
فصل هجدهم: نمونه‌ای از فرم گزارش آموزش مشارکتی ۲۳۳
فصل هجدهم: طرح آموزشکده سلامت اجتماعی، ساختار و نحوه فعالیت ۲۳۵
منابع ۲۴۳
نمایه ۲۴۷

مقدمه نویسنده

روان‌درمانی اجتماع یعنی چه؟ روان‌درمانی یک فرد مبتلا به افسردگی ملموس و قابل درک است اما روان‌درمانی یک اجتماع به چه معنی و چگونه است؟ آیا اجتماع هم مانند یک فرد به درمانگر خود مراجعه می‌کند و شکایتی را مطرح کرده، درخواست درمان دارد؟ آیا همانطور که فردی که از دل‌درد شاکی است و به پزشک مراجعه می‌کند، یا از افسردگی در رنج است و به روانشناس بالینی مراجعه می‌کند، یک اجتماع، مثلاً یک محله هم از شکایتی شاکی است و به ... راستی، یک محله چه شکایتی ممکن است داشته باشد، از چه مشکلی در رنج باشد و به چه کسی و با چه آموخته‌ها و چه تجربیاتی باید مراجعه کند؟ انگار این موضوع و این شغل و حرفه قدری ناشناخته مانده است ...

چند خطی که در بالا آمده است، اولین پاراگراف از اولین فصل از اولین کتابی است که با عنوان روان‌درمانی اجتماع منتشر می‌شود. به نظر من همین چند جمله می‌تواند به خوبی جلوه‌ای از ایده نگارش کتاب و محتوای آن را نشان دهد و شما را به مطالعه کتابی ترغیب کند که با کمک آن، خواهید توانست مشابه درمان یک فرد مبتلا به افسردگی، یک اجتماع مبتلا به اعتیاد یا مبتلا به فقر و توسعه نیافتگی را درمان کنید.

ایده نگارش این کتاب، آشنا کردن علاقه‌مندان با این رشته و شغل تازه است. آشنا کردن با رشته علمی و حرفه درمانی مشابه پزشکان و روانشناسان بالینی. رشته علمی که قادر است سلامت و رفاه اجتماعی را در سطح یک محله، یک محیط کار یا یک مدرسه بهبود بخشد و راهکاری برای مسائل مرتبط با سلامتی، از کاهش فقر و نابرابری، اعتیاد، بزهکاری، بهبود وضع بهداشت فردی و خانوادگی تا بهبود وضع مسکن و ... ارائه دهد.

طرح ایده روان‌درمانی اجتماع بحثها و نقدهای مختلفی را برانگیخت. اصلی‌ترین انتقادها از اینجا نشات می‌گرفت که دانش روز روانشناسی سلامت اجتماعی[1] از واژه روان‌درمانی اجتماع استفاده

1- Community health psychology

نمی‌کند. در واقع کلمه روان‌درمانی اجتماع، واژه‌ای است که (تا آنجا که من می‌دانم) فقط در این کتاب بکار رفته است. اگر در ادبیات علمی این رشته و در اینترنت جستجو کنید، واژه روان‌درمانی اجتماع شناخته شده نیست.

اولین بار دکتر مهرداد احترامی بود که در نقد و بررسی روش کار من در توانمندسازی اجتماع‌محور در سطح محلات، معتقد بود که انگار من محله (اجتماع) را به عنوان مراجعی می‌بینم که به مشاور یا روان‌درمانگر خود مراجعه کرده است. گفتگوی شخصی من با دکتر پرویز پیران و تایید ضمنی ایشان به امکان نگاه درمانی به اجتماع باعث شد با عزم بیشتری به موضوع روان‌درمانی اجتماع به عنوان سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور بپردازم و بالاخره، نام «روان‌درمانی اجتماع، سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور» را برای این کتاب انتخاب کنم و در توضیح بیشتر روان‌درمانی اجتماع، آن را استفاده از اصول درمان در توانمندسازی اجتماع‌محور بدانم.

انتخاب واژه روان‌درمانی اجتماع تنها موضوعی نبود که نظر منتقدان را به خود جلب کرد. استفاده از اصول درمان برای کار با اجتماع هم محل مناقشه بود. هر چند اعتراف می‌کنم که نگرانی این منتقدان جدی است و تصور می‌کنم پاسخ مناسبی برای این انتقادات دارم اما فعلا و در مقدمه این کتاب، مایل نیستم به اختلاف نظرها و نقدهای مطرح بپردازم. چرا که این انتقادات، تاکنون تذکرات دوستانه دلسوزانی بوده است که نظری بر پیشنویس کتاب داشتند و راهنمایی‌هایی برای بهتر شدن شیوه نگارش و بخصوص نامگذاری کتاب مطرح کردند. مسلما نقدهای اصلی و چالش‌انگیز آنهایی هستند که پس از چاپ کتاب، و مطالعه دقیق آن توسط عزیزان همکار و اساتید برجسته این رشته سر بر خواهند آورد و طبیعی است که از آن نقدها بهره فراوان برده، برای تجدید نظر در چاپ بعدی کتاب یا نگارش کتابی حاوی نقدها و نظرها در این حوزه استفاده نمایم.

در مقدمه کتاب و تا آن موقع، بجا است در مورد خودم و این کتاب بیشتر توضیح دهم. در مورد خودم توضیح می‌دهم چرا که اغلب اطلاع از پیشینه تحصیلی نویسنده، بهتر گویا است که چرا سبک نگاه او به موضوعی متفاوت شده است.

من پزشک عمومی، فارغ‌التحصیل از دانشگاه علوم پزشکی تهران هستم. سپس به توصیه دکتر آذرخش مکری در رشته روانشناسی بالینی در مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه آزاد رودهن تحصیل کردم. هیپنوتیزم‌درمانی را نزد دکتر پرویز روزبیانی آموختم. سایت هیپنوتیزم ایران[1] را راه‌اندازی کردم

1- www.iranhypnosis.com

و مقاله‌ای در خصوص مبانی و تئوری‌های شناختی ـ اجتماعی هیپنوتیزم نوشتم. باز به توصیه دکتر آذرخش مکری، سایت اعتیاد ایران[1] را که مکانی برای تبادل نظر کارشناسان در حوزه پیشگیری و درمان اعتیاد بود، راه‌اندازی کردم.

از سال سوم دوره پزشکی و بخصوص پس از فارغ‌التحصیلی در رشته روانشناسی بالینی، به مطالعه و گذراندن دوره‌های آموزشی در حوزه روانشناسی خانواده و کسب تجربه زیر نظر اساتیدی چون دکتر محمدولی سهامی، دکتر مهدی بینا و دکتر باقر ثنایی ذاکر پرداختم و کتاب «روش تحلیل خانواده، روانشناسی خانواده به زبان ساده» را به رشته تحریر در آوردم که ماحصل تجربه من در خانواده‌درمانی بیمارانم در کلینیک خصوصی در شهر یزد، محل تولد و محل زندگیم بود. پس از چاپ کتاب و به منظورآموزش بیشتر و مستمر روانشناسی خانواده به زبان ساده به تحلیل‌گران خانواده، سایت خانواده ایران[2] را هم راه‌اندازی کرده، در کنار کار در حوزه روانشناسی بالینی و خانواده‌درمانی، گروه‌درمانی را محور اصلی برنامه‌های درمانی خود قرار دادم.

از سال ۱۳۸۲ که به استخدام سازمان بهزیستی استان یزد و شاغل در دفتر امور اعتیاد این سازمان شدم با واژه توانمندسازی اجتماع‌محور آشنا و مسئول اجرای برنامه پیشگیری از اعتیاد اجتماع‌محور شدم. اینجا بود که مطالعه و تجربه عملی در این رشته مرا به خود جلب کرد و همکاری و همراهی دکتر حسن رفیعی و دکتر مهرداد احترامی، کمک کرد تا با اولین واژه‌ها، مقالات و تجربه‌های عملی در این حوزه آشنا شوم. به توصیه این دو معلم بزرگوارم بود که نگارش کتاب حاضر را پیگیری کردم.

در واقع، کتاب حاضر کتابی است که توانمندسازی اجتماع‌محور را از دریچه ذهن فردی می‌بیند که پزشک عمومی است. روانشناس بالینی است. به خانواده درمانی مشغول است. درگیر در مسائل پیشگیری از اعتیاد بوده، سه سایت اینترنتی را راه‌اندازی کرده و درگیر در مسائل و دردهای اجتماع بوده و آنها را احساس کرده است. عجیب نیست اگر چنین فردی با چنین پیش‌زمینه‌ای، توانمندسازی‌اجتماع‌محور را متفاوت ببیند و نگاهش به اجتماع، در تلفیق با نگاهی که به نرم افزار یک کامپیوتر، روان خانواده، روان فرد و جسم یک انسان داشته، متفاوت گردد. به هر شکل، کتاب «روان‌درمانی اجتماع، سبکی متفاوت در توانمندسازی اجتماع محور» محصول این تاریخچه است.

این کتاب از سه بخش و ۱۸ فصل تشکیل شده است. بخش اول مروری دارد بر روان‌درمانی اجتماع. اینکه این کتاب چه حرفی برای گفتن دارد، در پی توضیح چیست، این رشته علمی چیست و

1- www.iranaddiction.com
2- www.iranfamily.ir

چه کارایی دارد. در واقع سوال اصلی این کتاب در همین بخش مطرح می‌شود. سوال این است: «فرض کنید تعدادی از اهالی محله‌ای به فرمانداری محل مراجعه کرده‌اند و درخواست کمک دارند. آنها از بروز اعتیاد در محله خود نگرانند. فرمانداری موضوع را به شما ارجاع می‌دهد. شما، به عنوان یک روانشناس سلامت اجتماعی که به روان‌درمانی اجتماع مشغول هستید و کار تخصصی‌تان روان‌درمانی اجتماعاتی است که در پی پیشگیری از اعتیاد در بین اهالی خود هستند، موضوع را چگونه بررسی و کار محوله را چگونه به انجام می‌رسانید؟» بخش اول در دو فصل کوتاه، مروری دارد بر این مسائل و تلاش دارد تا ذهن خواننده را برای مطالعه ادامه کتاب تشویق وآماده کند.

بخش دوم کتاب، روان‌درمانی اجتماع را در قالب نه درس توضیح می‌دهد. از توصیف و توضیح روان تا فرهنگ و اجتماع و بالاخره روان‌درمانی اجتماع. حتی اگر تخصص شما کار با روان و فرهنگ است، تقاضا می‌کنم از مطالعه این فصول خودداری نکنید. چون در تمام فصول کتاب، نگاه متفاوت به چشم می‌خورد و در فصول بعدی آن، بکار گرفته می‌شود.

بخش سوم کتاب، با مروری بر تجربه‌ها و راهکارها به تکمیل نه درس قبل می‌پردازد. فصل دوازدهم بازنویسی مقاله‌ای است با عنوان پنج درس، پنج تجربه در برنامه پیشگیری از اعتیاد اجتماع‌محور که در فصلنامه رفاه اجتماعی، سال چهارم، زمستان ۸۳، شماره ۱۵ به چاپ رسید و شرحی است بر فعالیت‌ها، درس‌ها و تجربه‌های اخذ شده در طی دو سال روان‌درمانی اجتماع در سازمان بهزیستی استان یزد.

در فصل سیزدهم، خانه‌های زندگی را به عنوان تکنیکی درمانی در روان‌درمانی اجتماع توصیف و توضیح دادم. در فصل چهاردهم به رابطه بیمه و اعتیاد و طرح مفهوم و نحوه بیمه کردن اجتماع توسط شرکت‌های بیمه و معرفی بیمه سلامت اجتماعی پرداختم.

فصل پانزدهم توضیحی است بر توانمندسازی فردی و خانوادگی و شرحی است بر نحوه توانمندسازی اجتماعی به نام خانواده. دو فصل شانزدهم و هفدهم به ترتیب به پژوهش مشارکتی و آموزش مشارکتی می‌پردازند. فصل هجدهم اما، شاید مهمترین فصل این کتاب، از نظر من، ساختار و نحوه فعالیت آموزشکده سلامت اجتماعی را توضیح می‌دهد. آموزشکده‌ای برای تربیت روان‌درمانگران اجتماع که به عقیده من، تنها راهکار توانمندسازی اجتماعی به وسعت کشور عزیز ما ایران است.

البته این کتاب بخش دیگری هم دارد. منظورم همان مطالب داخل کادرهایی است که در طی فصول کتاب با آنها مواجه می‌شوید. این مطالب، مطالب آموزشی هستند که با ذکر منبع آمده‌اند تا بر غنای دروس بیافزایند. به نظرم این بخش از کتاب ضعیف است و جا داشت حجم بیشتری را به خود اختصاص می‌داد.

جا دارد در اینجا از معلمین خود یاد و قدردانی بکنم. از (به تربیت الفبا) دکتر مهرداد احترامی و دکتر حسن رفیعی. دو معلم عزیزی که الفبای این رشته را به من آموختند. از دکتر محمدعلی برزگر، دکتر پرویز پیران، دکتر سعید مدنی، دکتر آذرخش مکری و دکتر حسین ملک‌افضلی، پیشکسوتانی که از محضرشان بهره‌ها بردم. همچنین از دکتر فرهاد اقطار، دکتر محمد بینازاده، دکتر رامین رادفر، نادر صوفی‌وندی، حمیدرضا طاهری نخست، دکتر فیض‌زاده، دکتر هومن نارنجی‌ها، و همه عزیزانی که نامشان در اینجا نیامد و آنان که دانش خود را به رایگان در سایت اعتیاد ایران به اشتراک گذاشتند. از همه این عزیزان متشکرم.

همچنین از دکتر جلیل عفتی، مدیرکل، دکتر مسعود نشان، معاون پیشگیری و سایرهمکارانم در سازمان بهزیستی استان یزد در بین سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴، از سرکار خانم شهره شکاری که در کار عملی و نگارش برخی مقالات مرا همراهی کردند و بخصوص از مردم خون‌گرم و فعال محلاتی که اگر نبود همکاری، تحمل و بزرگواریشان، هرگز چنین تجربه‌هایی حاصل نشده، چنین درس‌هایی آموخته نمی‌شد. قدردان همه آنان هستم.

از جناب آقای دکتر سیدنور، مدیر کتابخانه و انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و همکارانشان، همچنین از سرکار خانم دکتر جعفری، رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی پیشگیری از سوء مصرف مواد، وابسته به دانشگاه علوم بهزیستی و همکارانشان که زحمت همکاری در چاپ کتاب را تقبل نمودند نیز کمال تشکر را دارم.

مقدمه کتاب برای نویسنده، شاید تنها جایی است که می‌تواند از خانواده خود تشکر کند. نه بدان دلیل که مدام در حال نوشتن است و کمتر فرصت می‌کند که چشم در چشم خانواده از آنان تشکر کند، بلکه بدین خاطر که کتاب برای نویسنده در حکم فرزند اوست و نگارش مقدمه کتاب، لحظه شیرینی است که خبر تولد فرزندی را نوید می‌دهد.

اینجا، یعنی در مقدمه کتاب است که مایلم در چنین لحظه شیرینی از آنان یاد کنم. از پدر و مادرم، که هر چه دارم از این دو است. آنها مایه افتخار و سعادت من بوده و هستند. از برادرانم، که قصه موفقیت‌های من، قصه تحمل کردن‌ها و گذشت‌های آنان است. از پدر و مادر همسرم، دو عزیزی که مرا برای خودم خواستند. نه در لباس پزشکی و نه در هیچ لباس دیگری. این لطف بی‌دریغ آنان بود که فضا را برای رشد من مهیا کرد.

همسرم سمیرا، پسرم دانیال، آنها همه زندگی من هستند. من همیشه ممنون لطف و محبت و همکاریشان بوده و هستم اما اینجا، در این مقدمه، تنها جایی است که می‌توانم شرمساری خودم را از

بابت کوتاهی‌هایی که در زندگی بر آنان روا داشته‌ام ابراز کنم، بدون آنکه لازم باشد چشم اشکبار و خجلت‌زده‌ام را از نگاهشان به پایین اندازم.

و در آخر، کتاب را به آنانی تقدیم می‌کنم که درد اجتماع دارند. درد اجتماع را می‌فهمند و در پی راهکاری برای درمان این درد هستند. مطمئن هستم که شما خواننده کتاب، چنین فردی هستید. این کتاب تقدیم به شما است.

سعید جهانشاهی‌فرد، بهار ۸۹
Saied@jahanshahi.ir

بخش اول

مروری بر روان‌درمانی اجتماع

- فصل اول: روان‌درمانی اجتماع، نگاه از زاویه‌ای دیگر
- فصل دوم: روش کار در روان‌درمانی اجتماع، نگاهی کلی

فصل اول

روان‌درمانی اجتماع[1]،
نگاه از زاویه‌ای دیگر

روان‌درمانی اجتماع یعنی چه؟ روان‌درمانی یک فرد مبتلا به افسردگی ملموس و قابل درک است اما روان‌درمانی یک اجتماع به چه معنی و چگونه است؟ آیا اجتماع هم مانند یک فرد به درمانگر خود مراجعه می‌کند و شکایتی را مطرح کرده، درخواست درمان دارد؟ آیا همانطور که فردی که از دل‌درد شاکی است و به پزشک مراجعه می‌کند، یا از افسردگی در رنج است و به روانشناس بالینی مراجعه می‌کند، یک اجتماع، مثلاً یک محله هم، از شکایتی شاکی است و به ... راستی، یک محله چه شکایتی ممکن است داشته، از چه مشکلی در رنج باشد و باید به چه کسی و با چه آموخته‌ها و چه تجربیاتی مراجعه کند؟ انگار این موضوع و این شغل و حرفه قدری ناشناخته مانده است.

اجازه بدهید سوال را به نحو دیگری طرح کنم. سالها است که فقر، جرم و جنایت، اعتیاد به موادمخدر، رشوه‌خواری، افسردگی و وسواس، دیابت و ازدیاد فشارخون، تصادفات رانندگی و نبستن کمربند ایمنی، بیکاری، عدم تنظیم خانواده و ... مسائلی شناخته شده هستند. سوال اینجا است که «اگر تعدادی از اهالی یک محله، نگران از اعتیاد به موادمخدر در فرزندان خود باشند و درخواست کمک برای پیشگیری از اعتیاد در فرزندان خود داشته باشند، این درخواست و این شکایت را به کجا باید ببرند؟»

به مسئولین دولتی؟ اما دولت باید آنها را به کدام متخصص ارجاع دهد؟ متخصصان کدام رشته تحصیلی می‌توانند شکایت آنها را بررسی کرده، به چنین شکایاتی، از پیشگیری از اعتیاد و فقرزدایی گرفته تا عدم تنظیم خانواده و ازدیاد فشارخون رسیدگی کرده، راه‌حلی درمانی ارائه کنند که نتیجه آن، رفع شکایت و بهبود سلامت مردم آن محله باشد؟ آیا چنین متخصصانی وجود دارند؟ آیا

1- Community psychotherapy